

VU Research Portal

'Wij zouden Jezus willen zien'

van Leeuwen-Assink, C.J.

2015

document version

Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

van Leeuwen-Assink, C. J. (2015). *'Wij zouden Jezus willen zien': Het evangelie naar Johannes herlezen met een catechetische blik.*

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

vuresearchportal.ub@vu.nl

Woord vooraf	v
INLEIDING	1
Eerder onderzoek naar catechese in de bijbel en vooral het tweede testament	2
Doel van het onderzoek	5
Hoe is dit onderzoek te boek gesteld?	5
HOOFDSTUK I THEORETISCHE ACHTERGROND	7
I A definities in het onderzoek	7
I A 1 Wat is in dit onderzoek catechese?	7
I A 1.1 Definities	8
I A 2 Wat is hermeneutiek in deze studie?	12
I A 2.1 Semiotiek	13
I A 2.2 Bijbelse semiotiek	15
I A 2.3 Gadamer en Ricoeur	16
I A 2.4 Herlezen (Re-reading)	20
I B Bijbels-theologische methode	21
I B 1 Beginnen bij de Schrift	21
I B 1.1 Bijbels-theologisch lezen	21
I B 1.2 Bijbels-theologische catechese	24
I B 2 Schrift en traditie	25
I B 2.1 Deductief, inductief of abductief leren	25
I B 2.2 De traditie in de Schrift	28
I B 2.3 De traditie buiten de Schrift	29
HOOFDSTUK II EXEGETISCHE INVALSHOEK	31
II A LEZEN VANUIT DE THEOLOGIE (DE THEOLOGISCHE VOORONDERSTELLING)	32
II A 1 De geschiedenis van het 'schriftelezen'	33
II A 1.1 Lezen bij de eerste christenen	33
II A 1.2 Lezen in de middeleeuwen	34
II A 1.3 Historisch-kritische leeswijze	34
II A 1.3a Historiserende exegeten	37
II A 1.3b Historiserend lezen vanuit de Joodse historische wetenschap	42
II A 1.4 Lezen met het oog op de context van de werkelijke auteur en de impliciete lezer	45
II A 1.4a Bultmann	45
II A 1.4b Nieuwenhuis	49
II A 1.4c Moody Smith	51
II A 2 Lezen vanuit het Eerste Testament (bijbelse vooronderstelling)	55
II A 2.1 Het Evangelie als midrasj (Van 't Riet)	55
II A 2.2 De rabbi die onderwijst (Elderenbosch)	56
II A 2.3 Jezus als tweede Mozes (Sahlin)	59
II A 2.4 De Schrift en het werk en de woorden van Jezus (Borgen)	61
II A 2.5 Discipelschap en verbond (Chennattu)	64
II B LEZEN VANUIT DE TEKST (LITERAIRE VOORONDERSTELLING)	66
II B 1 Narratieve leeswijze	67
II B 1.1 Culpepper	67

II B 1.2 Van Tilborg	70
II B 2 Structurele leeswijze	73
II B 2.1 Bekker	74
II B 3 Lezen vanuit de lezers	78
II B 3.1 Lezen vanuit het perspectief van vrouwen (feministische vooronderstelling)	78
II B 3.1a De Groot	79
II B 3.1b Schneiders	80
II B 3.1c Lee	83
II B 3.2 Lezen vanuit het dieptepsychologisch perspectief (psychoanalytische vooronderstelling)	85
II C lezen vanuit het liturgisch gebruik (liturgische vooronderstelling)	87
II C 1 Guilding	88
II C 2 Van Goudoever	88
II C 3 Goulder	89
II C 4 Boendermaker en Monshouwer	90
II C 5 Monshouwer	93
II C 6 Felsch	94
II C 7 Het leesrooster van de vroege kerk (het klassieke leesrooster)	95
II D samenvatting en conclusie	98
HOOFDSTUK III HISTORISCHE ACHTERGROND	104
III A op zoek naar de werkelijke schrijver	104
III A 1 Een beeld van de schrijver uit de kerkgeschiedenis	104
III A 2 Een beeld van de schrijver uit de Schrift	105
III A 3 Een beeld van de schrijver uit de context	109
III B geloofsleren in de tijd van Johannes	111
III B 1 Leren in het Eerste Testament	112
III B 2 Leren in de rabbijnse traditie	113
III B 2.1 Grieks-Romeinse context	113
III B 2.2 Joods leren in de tijd van de tweede tempel	114
III B 2.2a Leren vanuit de traditie	114
III B 2.2b Leren van de geboden	116
III B 2.3 Philo (20 voor tot 50 na onze jaartelling)	119
III B 2.4 Qumran	120
III B 3 Leren bij de Stoa	123
III B 3.1 Isocrates (436-338 voor onze jaartelling)	124
III B 3.2 Cicero (106-43 voor onze jaartelling)	124
III B 3.3 Seneca (± 4 voor tot 65 na onze jaartelling)	125
III B 3.4 Quintilianus (ongeveer 35-90)	126
III B 4 Leren in de eerste eeuwen (de vroegchristelijke catechese)	127
III B 4.1 Didache	127
III B 4.2 Hippolytus (+ 170 – + 235)	129
III B 4.3 Tertullianus (gestorven in 220)	131
III B 4.4 Origenes (185–254)	131
III B 4.5 Johannes Chrysostomus (345 – 407)	132
III B 4.6 Cyrillus van Jeruzalem (gestorven in 368)	133
III C samenvatting en conclusie	134

HOOFDSTUK IV GODSDIENSTDIDACTISCHE INVALSHOEK	136
IV A recente ontwikkelingen in de godsdienstpedagogiek	136
IV B leren van, voor en door ervaring	138
IV C hoe wordt er geleerd? een keuze voor godsdienstdidactische modellen	142
IV C 1.1 Esthetisch leren / waarnemend leren	145
IV C 1.2 Symbool-leren	149
IV C 1.3 Mystagogisch leren	153
IV C 1.4 Bijbels leren	156
IV C 2.1 Anamnetisch leren	157
IV C 2.2 Biografisch leren	159
IV C 2.3 Genderbepaald leren (leren als man en vrouw)	161
IV C 2.4 Ethisch leren	163
IV C 3 Correlerend leren	165
IV C 4 Oecumenisch en interreligieus leren	168
IV C 5 Leerling-gestuurd leren	169
IV D Samenvatting en conclusie	172
HOOFDSTUK V JOHANNES LEZEN VANUIT DE CATECHETISCHE INVALSHOEK	176
V A EXEGETEN DIE LEZEN met een catechetische blik	176
V A 1 Kumlehn	176
V A 2 Griffith-Jones	181
V A 3 Chennattu	184
V B catechetisch herlezen	185
V B 1 Catechetisch herlezen vanuit de kernwoorden	185
V B 1.1 Geloven (door doen)	185
V B 1.2 Verblijven, inwonen	188
V B 1.3 Zien	188
V B 1.4 Feesten	191
V B 1.5 Tekenen (volgens Johannes)	191
V B 1.6 Beelden en Symbolen	193
V B 1.7 Zoeken	196
V B 1.8 Water	196
V B 1.9 Eeuwig leven / Eeuwigheidsleven	197
V B 1.10 Kennis van God / Gnosis	198
V B 1.11 Waarheid	198
V B 1.12 Licht en Glorie	199
V B 1.13 Geest	200
V B 1.14 Zoon van God, Messias, Mensenzoon	200
V B 1.15 Logos	200
V B 2 Catechetisch herlezen vanuit de leerlingen/luisteraars	202
V B 2.1 Vreemde vragen	202
V B 2.2 Commentaarzinnen	204
V B 3 Catechetisch herlezen vanuit doop- en avondmaalscatechese	205
V B 3.1 Mystagogie	205
V B 3.2 Doop- en avondmaalscatechese	207
V C de catechetische blik als hulp bij de exegese	209
V C 1 Johannes lezen in drieën	209
V C 2 De proloog als ouverture	210

V C 3 Liturgisch lezen	210
V C 4 Verborgenheden zoeken	211
V C 5 Historiserende methode	211
V D SAMENVATTING EN CONCLUSIE	212
HOOFDSTUK VI JOHANNES 12 ALS CRUCIALE WENDING	215
VI 1 Inleiding	215
VI 2 Structuur van het hoofdstuk	216
VI 3 Het hoofdstuk vers voor vers	218
A. De laatste opgang naar Jeruzalem en de zalving in Betanië	218
X'. het eerste tussenstuk	222
B. De intocht in Jeruzalem	223
X'' hoort bij X' (het tweede tussenstuk)	225
D. De Griekenscène en de ontroering van Jezus	225
E. Geloof en ongeloof	230
F. Jezus gestuurd door de Vader	231
VI 4 De kernwoorden	233
Conclusie: Wij zouden Jezus willen zien	235
HOOFDSTUK VII EEN CATECHESE NAAR JOHANNES	236
VII A Catechese, Wat, met wie, waarom en hoe	237
VII A 1 De doelstelling (wat)	237
VII A 2 De doelgroep (met wie)	239
VII A 3 Behoren bij de gemeente van Christus (waarom)	241
VII A 4 De vorm (hoe)	242
VII A 4.1 Schriftlezen	242
VII A 4.2 Correlerend leren	243
VII A 4.3 Leren door doen (participerende catechese)	245
VII A 4.4 Mystagogisch leren	248
VII B Een catechese naar Johannes	250
VII C Voorbeelden van een catechese naar Johannes 12	252
VII C 1 Marta organiseert een feest en Maria zalft Jezus' voeten (Johannes 12:1-11)	252
VII C 2 De vraag van de Grieken en de ontroering van Jezus (Johannes 12:20-36)	259
VII D samenvatting en conclusie	265
SUMMARY	267
SAMENVATTING	276
literatuuroverzicht	279
Bijlage 1 Definities catechese:	289
Bijlage 2 Overzicht Pollefeyt	293